

ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ НАЗВ ТРАДИЦІЙ І РИТУАЛІВ ПОЛЬСЬКИХ МОРЯКІВ (НА МАТЕРІАЛІ СУЧАСНИХ МАС-МЕДІЙ)

Celem niniejszego artykułu jest analiza nazw, związanych z tradycjami i ceremoniami morskimi w aspekcie lingwokulturowym na materiale współczesnego polskiego dyskursu medialnego. Semantyka tych jednostek leksykalnych wywodzi się z prastarych pojęć kultury morskiej.

Słowa kluczowe: *lingwokulturologia, kultura morska, nazwy tradycji i ceremonii morskich, dyskurs medialny, język polski.*

У статті проаналізовано лексику на позначення назв морських традицій і ритуалів у лінгвокультурологічному аспекті на матеріалі сучасного польського мас-медійного дискурсу. Семантика цих мовних одиниць зумовлена зв'язками з прадавніми поняттями морської культури.

Ключові слова: *лінгвокультурологія, морська культура, назви морських традицій і ритуалів, мас-медійний дискурс, польська мова.*

The article analyzes the lexis denoting the names of maritime traditions and rituals in the linguistic and cultural aspects on the material of modern Polish mass media discourse. The semantics of these linguistic units is caused by connections with ancient concepts and phenomena of maritime culture.

Key words: *cultural studies, maritime culture, names of maritime traditions and rituals, mass media discourse, Polish language.*

Функціональна парадигма у другій половині ХХ ст. привернула увагу дослідників до ролі мови у пізнавально-когнітивній діяльності індивідумів, до вивчення процесів кодування, перетворення і зберігання інформації у мовній системі. Олена Олександрівна Селіванова наголошує, що «функціональний прагматизм зумовив становлення нових галузей мовознавства, зокрема *лінгвокультурології*» [1, с. 32]. Це комплексна наукова дисципліна, яка відрізняється від етнолінгвістики, по-перше, орієнтацією на «сучасний стан та функціонування мови й культури», по-друге, метою («опис повсякденної картини світу в різних дискурсах, текстах культури») і матеріалом («живі комунікативні процеси»), по-третє, «поширеністю дослідницьких інтересів на надбання світової культури, субкультури різних угруповань» [1, с. 260–261].

Нашу увагу привернула проблема семантичного опису елементів морської культури (*kultura morska*), представлених у мовних знаках. Поняття *морська культура* сформовано в працях антропологів, етнографів, соціологів ХІХ ст., зацікавлених значенням морських і надрічкових цивілізацій, впливом професійної свідомості моряків на суспільство. Зокрема польські історики, культурологи і лінгвісти ХХ ст. (Франтишек Буяк, Анджей Піскозуб, Іоланта

Мацькевич, Ян Ожджинський, Ева Колодзеек та ін.) у своїх розвідках приділили значну увагу тлумаченню феномену *морської культури*.

Так, Ф. Буяк наголошував, що оскільки море займає 72% поверхні, а суходіл тільки 28%, «початки органічного життя, а отже і найвища людська культура тісно пов'язані з морською і річковою водою, передусім з морем»; найдавніші людські культури поділяються на два типи — «сухопутні (надрічкові) і надморські» [2, с. 7]. Рушійну силу всесвітньої історії, особливо морської, А. Піскозуб вбачає у постійному «змаганні між Півднем і Північчю» [7, с. 183].

За умови, що морську культуру відносять до «глобальної культури народу чи народів», розмежовують морські та сухопутні культури або, як І. Мацькевич, уналежнюють її як «складову глобальної культури» (морська субкультура частини суспільства — моряків, рибалок), вербалізовану в міфах і легендах, термінології, зокрема у лексемах на позначення традицій і звичаїв моряків [5, с. 182].

Я. Ожджинський обґрунтовує поняття *культурного комплексу*, яке відбиває суттєві аспекти, притаманні морській дійсності, як-от: *море* («культуротворчий чинник і стимулятор культури»), *люди моря* (моряки, рибалки, мешканці приморських теренів), *тип активності* («фізичний або психічний контакт з морем»), *про-*

цеси і винаходи, пов'язані з діяльністю людини на морі, *мариністичний дискурс* [6, с. 8].

Праці видатних польських учених Адама Клечковського, Болеслава Шленського, Леона Роппеля, Веслава Драпелли, Зигмундта Броцького, Едварда Лучинського, Іоланти Мацькевич, Еви Колодзеек, Яна Ожджинського становлять вагомий внесок у розвиток термінологічних і лінгвокультурознавчих проблем, однак проведені дослідження не вичерпують усіх питань, пов'язаних із відображенням реалій, понять і явищ морської культури в сучасній польській мові.

Для аналізу ми обрали назви традицій і ритуалів (близько 30 слів і словосполучень) з огляду на те, що ці важливі компоненти морської культури є актуальними у мовленні польських моряків, набули нової семантики в сучасному польському мас-медійному дискурсі й потребують уваги з боку лінгвістів.

Фахово-мовна картина світу моряка має універсальний характер і водночас містить національно-специфічні та індивідуальні компоненти. Її універсальність зумовлена міжнародними контактами, розвитком ендо- і екзогенних культурних елементів. У процесі оволодіння морською справою формуються: ментальність моряків, переконання про необхідність спеціальних нахилів до цього фаху, уявлення про взірць справжнього моряка — капітана («*Pierwszego po Vogu*»), «морського вовка, старого досвідченого моряка, який знає і кохає море, свою професію» — *розм.* «*wilka morskiego*», *іпон.* *zejmana* [MSM, s. 250, 262], а також знання в галузі морських традицій і звичаїв.

Поляки вважаються «сухопутним народом» (крім кашубів, які не втрачали контактів із Балтійським морем), адже Польща протягом тривалого історичного розвитку боролася за вихід до Балтики. Ще в середині I тис. н.е. приморські слов'янські племена опанували техніку будівництва човнів, започаткували плавання у відкритому морі [8, с. 162]. Торговельно-ремісницькі центри слов'ян на Західному Помор'ї біля гирла р. Одри виникають у VIII ст., а в добу правління князя Мешка I Польща приєднала Східне, а згодом і Західне Помор'я (967 р.). Однак вже у XIII ст. провідні позиції на теренах Західного Помор'я зайняли німецькі осадники. Тільки після підписання Торунської угоди (1466) польська держава повертає морське узбережжя; місто Гданськ, «природний порт на березі Гданської затоки, у гирлі річки Вісла» [MSM, s. 72–73], засноване близько 980 р., че-

рез який експортували збіжжя зі шляхетських фільварків. За часів правління Сигізмунда III Вази і Владислава IV Вази створено польський морський королівський флот, однак у кінці XVIII ст. унаслідок тривалих війн, поділів Речі Посполитої країна втратила державність.

Процес відновлення морських кордонів почався у XX ст., коли за Версальською угодою 1919 р. Польща отримала морський коридор уздовж Балтійського моря (72 км між Зарновецьким озером і пристанню Орлово). На батьківщину повертаються польські офіцери Ф. Хласко, В. Стейер, Е. Рихлінський та ін., які служили в російському флоті. Серед них — моряки, чий життєвий шлях пов'язаний із Чорним морем: колишній студент Одеського університету генерал Маріуш Заруський, засновник польського вітрильного спорту, автор першого підручника з теорії морської навігації («*Współczesna żegluga morska*», 1904 р.), випускник Херсонського морехідного училища Тадеуш Стецький, який у 20–30 рр. написав спогади про свої морські подорожі («*Z dziennika marynarza*», «*Ze wspomnień starego kapitana*», «*Tajfun*» та ін.).

Повернення незалежності стимулює становлення, розбудову польського військово-морського та торговельного флотів. «Сьогодні під польським прапором працює близько 180 суден; Польща поставляє на світовий флот понад 22 тис. кваліфікованих кадрів, а в 2011 р. вона стала шостою країною у світі за обсягами суднобудування. Як відзначив з цього приводу Представник Польщі в ООН (Женева) Ремітіуш Генчел, Польща є «одним з основних джерел морської робочої сили в Європі» [Борис Бабін, Про ратифікацію Польщею Конвенції про працю в морському судноплаванні МОП (Міжнародної організації праці) 2006 р. // <http://tavrida.co.ua/news/8846-polscha-ratifikuwala-kpms-2006.html>]. Польські фахівці в галузі морської справи, які працюють на різних плавальних засобах, є носіями етнічної, світової і морської культури; елементи останньої закріплюються і передаються наступним поколінням у спеціальній лексиці (термінах, професіоналізмах, жаргонізмах тощо), яка функціонує в мас-медійному дискурсі.

У колективі моряків, що працюють в небезпечних для життя і здоров'я умовах, поширені пересуди (*przesady*) («ірраціональні переконання; забобони або повір'я» (*zabobony*), упередження, марновірство, помилкові погляди на що-небудь») [Sobol, s. 688, 792], до яких належать, наприклад, *feralny piątek*, *gwizdanie*

na pokładzie, kobieta na statku — «diabli balast» (Z portu nie wypływa się w piątek. Gwizdanie na pokładzie — przyniesie duży wiatr. Kobieta na statku przynosi nieszczęście). Морські забобони і повір'я в минулому мали забезпечити прихильність містичних таємних сил. Фатальним днем вважали «нещасливу п'ятницю», пол. *fatalny piątek* (< англ. *Friday*, нім. *Freitag* «день богини Фриї у германських народів» [Sobol, s. 204], який ототожнили з богинею смерті, володаркою місяця, погоди й вітрів). Із п'ятницею моряки пов'язують корабельні аварії (винятком є іспанські моряки, оскільки 3 серпня 1492 р., у п'ятницю, іспанський мореплавець Христофор Колумб розпочав свою експедицію, в ході якої було відкрито Південну Америку): *Żeglarze nie są przesądni, ale w piątek w morze nie wychodzą*.

Небажаною особою на плавальному засобі є жінка, і цей забобон, очевидно, пов'язаний із міфічними уявленнями. В грецькому міфі про аргонавтів легендарний корабель «Арго» був живою істотою — жінкою, яка не бажала, щоб на борту були інші особи жіночої статі [3, с. 20–21]: W dawnych czasach obecność kobiety na pokładzie uważano za nieszczęście dla okrętu i załogi. Marynarze skrobali na pokładzie ślady stóp kobiecych, personifikując statek z kobietą. Powszechnie uważano, że statek mógłby być zazdrosny o kobietę znajdującą się na jego pokładzie i w związku z tym okazać swój gniew (do dzisiaj statki w języku angielskim określa się jako «she» — ona) [Marynarka wojenna RP // <http://www.mw.mil.pl/index.php?akcja=news&id=19960>].

Перебування жінки на кораблях польського флоту Сигізмунда III без дозволу капітана (шкіпера) заборонено уставом 1571 р.: Artykuł II regulaminu obowiązującego we flocie Zygmunta III groził karą za wprowadzenie na okręt prostytutki, a ją zaś po prostu wyrzucano za burtę. Na pokład nie wolno było wprowadzać żon, bez wyraźnego pozwolenia kapitana lub szypira. Znany jest zwyczaj sprawdzania nóg marynarzy w kojach przed capstrzykiem — sprawdzano w ten sposób czy na posłaniach nie ma kobiet. [P. Niewiadomski. *Stare prawa morskie*; <http://www.ciekawostka.pl/content/view/1569/55>].

Із другої половини ХХ ст. жінки все частіше обирають морські професії, хоч традиційні забобони щодо них залишаються (причину цих пересудів Е. Колодзеек вбачає у суперництві між чоловіками за прихильність жінки) [4, с. 63–64]: Kobiety na statku? Oczywiście! W latach 60. XX wieku zdominowane przez mężczyzn załogi przeżyły szok, gdy, nie zważając na liczne

przeszkody Danucie Walas-Kobylińskiej, udało się wejść na kapitański mostek. (...) okazało się, że kobieta kapitan swoją odwagą w starciu z morskim żywiołem i umiejętnością współpracy z załogą śmiało konkuruje z «męskimi» kapitanami [<http://portalmarynarski.pl/kobiety-na-statku-niemozliwe-a-jednak/>].

Przez osiem miesięcy byłam sama między facetami — opowiada 26-letnia Dorota Radczyk, marynarz z trzyletnim stażem. — To był mój najdłuższy i najcięższy rejs. Wtedy pływałam jeszcze jako praktykant. Teraz dostałam awans i płynę jako oficer. (...) *Kobieta na statku jest rzadkością*. Na stu mężczyzn przypada tylko jedna. [<http://www.ostatnirejs.fora.pl/kobieta-marynarz-kobieta-namorzu33/kobieta-marynarz201.html>].

Знання про певні норми, звичаї, прийняті в колективі польських моряків, закріплені у назвах морських *традицій* («1. Досвід, звичаї, погляди, смаки, норми поведінки тощо, що склалися історично і передаються з покоління в покоління; перев. мн. 2. Звичайна, прийнята норма, манера поведінки, усталені погляди, переконання когось; узвичаєння, узвичаєність, неписаний закон» [НТСУМ 4, с. 558]) і *ритуалів* («2. Вироблений звичаєм або запроваджений порядок здійснення чого-небудь; церемонія, церемоніал» [НТСУМ 3, с. 910–911]), зокрема: *położenie stępki, wodowanie, próbny rejs, dziewiczy rejs, chrzest statku, chrzest równikowy, «wybijanie szklanek», «psia wachta», pogrzeb morski, pożegnanie statku, pierwsze podniesienie bandery, znak dowódcy okrętu, ukłon banderą, gala banderowa, ostatnie opuszczenie bandery, świst trapowy, ronda wieczorna, Zaślubiny z morzem, Dni morza* та ін.

До найпоширеніших належить ритуал «початку формування корпусу плавального засобу, встановлення першого закладного блока (або секції)», позначений словосполученням *położenie stępki* (закладення судна) [MLM, s. 213; MSM, s. 175]. Під щоглою майбутнього вітрильника раніше клали золоті монети, а у наш час до металеві кишені суднової секції вміщують дошку із текстом, яка містить назву судна, дату початку його будівництва тощо: 1 sierpnia 2011 r. w stoczni Remontowa Shipbuilding S. A. *położono stępkę* pod trzeci już prom z serii B 612. Jest to jednostka wchodząca w skład serii 4 promów o napędzie gazowym, budowanych dla jednego z największych norweskich przewoźników firmy Torghatten Nord AS. [<http://www.remontowa-rsb.pl/newss/view/polozenie-stepki-na-trzeci-prom-z-napedem-gazowym/>].

Після завершення суднобудівного процесу відбувається спускання плавального засобу зі стапелів на воду. Ця церемонія має назву *wodowanie* (спускання судна на воду) [MSM, s. 252], *chrzest statku* (хрещення судна), вона супроводжується урочистим ритуалом наданням імені кораблю за участю хрещеної матері [MLM, s. 300]. У прадавні часи зазначена традиція мала лише релігійний зміст, судно кропили рідиною (у давніх греків і римлян — водою, у норвежців, вікінгів — кров'ю) — символом очищення і благословення. Звичай розбивати шампанське перед спусканням судна на воду об його борт введено в 1789 р. у Франції, а згодом він поширився і в інших країнах.

Унаслідок цивілізаційного розвитку зміст морських традицій і ритуалів та відповідно семантика їхніх назв змінюються. Зокрема церемонія спускання судна на воду набула світського характеру: *Wodowanie*, lub przez innych nazywany *chrzest statku*, jest najstarszą tradycją morskiego ceremoniału. Jest to uroczystość nie dla marynarzy, którzy będą na wodowanym statku pływali, ale jest to święto dla armatora, a jeszcze bardziej dla stoczniowców, którzy jednostkę budują. *Wodowanie* jest zamknięciem etapu budowy statku na lądzie, a rozpoczęcie etapu budowy na wodzie. [Wiktor Czapp, Ceremonia wodowania nowobudowanego statku; <http://zzkptiof.nw.pl/CEREMONIA%20%20WODOWANIA%20STATKU.htm>]; W czwartek 12 kwietnia 2012 r. mieszkańcy Trójmiasta będą mieli okazję zobaczyć *wodowanie* w Stoczni Gdańsk. Z pochylni B1 zjedzie prom pasażersko-samochodowy Stavanger Fjord, budowany dla norweskiego kontrahenta. [<http://www.trojmiasto.pl/wiadomosci/Wodowanie-w-Stoczni-Gdansk-n57236.html>].

Після спускання на воду судно пливе в *próbny rejs* (пробний рейс), а потім — у *dziewiczy rejs* (перший рейс) [MLM, s. 62]: Równo 45 lat temu m/s «Radom» wypłynął w *próbny rejs* ze Szczecina do Zatoki Gdańskiej. «Nadaję ci imię «Radom». Płyn po morzach i oceanach, nieś sławę polskich stoczniowców i marynarzy» — mówiła Bogumiła Siczek, *matka chrzestna* m/s «Radom» uderzająca w kadłub statku butelką szampana. I faktycznie «Radom» pływał przez wiele lat po morzach i oceanach całego świata [http://radom.gazeta.pl/radom/1,48201,11376337,45_lat_temu_w_probny_rejs_wyplynal_m_s_Radom.html#ixzz2D8WZXwQV]; *Dziewiczy rejs* m/s «Reine». Dziś tj. 20.06.2012 zbiornikowiec m/s «Reine» odbędzie swój pierwszy i ostatni wiślany rejs [http://www.zegluga.wroclaw.pl/articles.php?article_id=479].

Усталене словосполучення *chrzest równikowy* та його варіанти *chrzest morski*, *żeglarski* (хрещення на екваторі) номінують жартівливий морський ритуал, який викликає асоціації з релігійним хрещенням: неофітів кроплять посвяченою водою, надають імена. Проте використання античних мотивів свідчить про світський характер цієї традиції, яка виникла, ймовірно, в епоху великих географічних відкриттів (XV–XVIII ст.). Хрещення на екваторі допомагає морякам зняти психічну напругу, котра виникає через тривале перебування на обмеженій площині плавального засобу: *Uroczystość przekraczania równika* funkcjonowała również jako *chrzest morski* dla nowo przybyłych na pokład, szczególnie na żaglowcach. (...) Z rozmaitych materiałów tworzyli różnokolorowe, ekstrawaganckie kostiumy króla mórz Neptuna, jego żony (na pokładach statków polskich — Prozerpina lub Amfitryta) (...) Po osiągnięciu równika towarzystwo to dowodziło «chrztem» tzw. «neofitów»: najmłodszych członków załogi i pasażerów znajdujących się na pokładzie. (...) Neofici byli smarowani najbardziej wymyślnymi mazidłami, pławieni w wielkich beczkach tak długo, aż nic nie słyszeli i nie widzieli («próba wody»), a następnie «balsamowani» smołą lub innymi środkami konserwującymi [http://www.marmucommerce.com/pl/UroczystoAe_przekraczania_rwnika_chrzest_rwnikowy.html]; *Chrzest równikowy* to bardzo stary obyczaj żeglarski. *Równikowy chrzest morski* celebруюą załogi żaglowców, statków handlowych wielu bander świata. Długie rejsy i monotonne życie wymusiły stworzenie czegoś na wzór rozrywki i jednocześnie sposób na poprawienie kiepskiego stanu psychiki załóg w długich rejsach [<http://www.zegluj.pl/zagiel,chrzest-neofitow-8211-chrzest-rownikowy,58.html>].

Наступна традиція *pogrzeb morski* (морський похорон) позначала давній звичай вікінгів, які ховали своїх вождів у морі, поширений згодом на вітрильному флоті в XVI–XIX ст. Уживання назви у польських мас-медійних текстах свідчить, що цей звичай зберігся в дещо модифікованому вигляді до наших днів: *Pogrzeb morski*. Zgodnie z prastarym ceremoniałem morskim, wody Zatoki Gdańskiej pochłonęły prochy mata Edmunda Olszewskiego, bohatera wojny. Był to pierwszy tego rodzaju pogrzeb w powojennej historii Marynarki Wojennej RP (26.06.2001) [<http://gdynia.naszemiasto.pl/archiwum/134157,pogrzeb-morski,id,t.html>].

Деякі найменування традицій і ритуалів відображають норми поведінки, загальноприйняті

правила, вербалізовані у субкультурі польських військово-морських моряків, наприклад: *świsł trapowy* «траповий свист» — за допомогою боцманського свистка черговий моряк віддає честь офіцеру, який прибуває на військовий корабель або залишає його» [MSM, s. 227]: **Dwudziestu żołnierzy z Kompanii Reprezentacyjnej Marynarki Wojennej biło w niedzielę w Gdyni rekord Guinnessa w długości świsł trapowego.** Na pokładzie muzealnego okrętu ORP «Błyskawica» marynarze świsłali bez przerwy przez 12,5 minuty. *Świsł trapowy* — to staramarynarska tradycja. Stanowi ona formę oddania honoru oficerom wchodzącym na okręt lub z niego schodzącym (2.11.2001) [<http://wiadomosci.wp.pl/kat,1342,title,Najdluzszy-swist-trapowy,wid,121727,wiadomosc.html?icaid=1f955>]; <...> tradycja *oddawania świsł* pozostała do dzisiaj i jest kultywowana we wszystkich flotach utrzymujących morskie zwyczaje [Marynarka wojenna RP <http://www.mw.mil.pl/index.php?akcja=news&id=19960>].

У мас-медійних текстах функціонує також словосполучення *ronda wieczorna* (*rondo* «музична форма, для якої характерне кількаразове повторення основної теми» [CIC, s. 736] < іт. *rondó*, фр. *rondeau* < *rond* «круглий», лат. *rotundus*) «вечірній обхід, під час якого заступник капітана і боцман проводять контроль безпеки корабля» [MLM, s. 275]: *Ronda wieczorna* powinna być zakończona nie później niż 30 minut przed ogłoszeniem ciszy nocnej [Regulamin służby na okrętach marynarki wojennej, Gdynia, 2011 r.].

До назв традицій і пов'язаних із ними ритуалів, які виникли на ґрунті польської мови, відносимо: *Zaślubiny z morzem* (*zaryczy z morzem*), *Dni morza* (*Дні моря*). Урочистість під назвою *Zaślubiny z morzem* присвячено поверненню Польщею морських кордонів: Dziś w Pucku upamiętniono 92 Rocznicę *Zaślubin Polski z Morzem*. 10 lutego 1920 roku Generał Józef Haller dokonał symbolicznego aktu *Zaślubin Polski z morzem*. Na znak zaślubin wrzucił do wody pierścien (10.02.2012) [<http://kontakt24.tvn.pl/artukul,92-rocznica-zaslubin-polski-z-morzem-puck-10-lutego-2012,166827.html>]; Ceremoniał *zaślubin z morzem* przetrwał dziejowe wzloty i upadki i w dalszym ciągu jest znaczącym przykładem świadomości morskiej [Marynarka wojenna RP <http://www.mw.mil.pl/index.php?akcja=news&id=19960>].

Польську традицію, яка виводиться від кашубського *Święta morza* (*Свято моря*), виникла в кінці XVIII — на початку XIX ст. і символізує зв'язок польського народу з морем, позначає

словосполучення *Dni morza* (*Дні моря*): Przed wybuchem II Wojny światowej *Święto Morza* lub inaczej *Dni Morza*, obchodzone były ośmiokrotnie, przede wszystkim w Gdyni. (...) Po wojnie uroczystości odbywały się także w innych miastach polskiego wybrzeża, m.in. w Szczecinie, Kołobrzegu, Słupsku, Uście, Władysławowie, Świnoujściu i Sopocie [Marynarka wojenna RP <http://www.mw.mil.pl/index.php?akcja=news&id=19960>].

У процесі дослідження ми дійшли висновку, що частина назв морських традицій і ритуалів семантично трансформувалася у польських мас-медійних текстах під впливом зовнішньомовних чинників. Деякі з розглядуваних мовних одиниць із занепадом вітрильного флоту, розвитком прогресу в морській справі застаріли, зокрема назви покарань на вітрильному флоті: *powieszenie na rei* «повішання на реї» (На przykład za próbę ucieczki albo ukrywania czegoś w tajemnicy przed resztą załogi groziła *powieszenie na rei* lub rozstrzelanie [Artur Długosz, *Piraci: Mity i fakty*; http://esensja.pl/magazyn/2003/07/iso/12_13.html]); *przeciąganie pod stępką* «протягання під кілем, кілювання». Словосполучення «*wybijanie szklanek*», яке означає «відбивати склянки ударами в судновий дзвін», вживається щодо явищ військово-морського флоту: Doba na okręcie dzielona jest na różne odcinki zwane wachtami. Czas i wachty odmierzane są *wybijaniem «szklanek»*, czyli uderzeń w dzwon [P. Niewiadomski. *Stare prawa morskie*; <http://www.ciekawostka.pl/content/view/1569/55/>]; Pomimo, że współczesna technika wymaga precyzyjnych urządzeń pomiaru czasu na okrętach, do dzisiaj przestrzegany jest zwyczaj odmierzania czasu za pomocą dzwonu okrętowego. (...) Na okrętach polskiej Marynarki Wojennej *wybijanie «szklanek»* uwarunkowane jest systemem czterogodzinnych wacht w systemie trzy lub dwuzmianowym. [Marynarka wojenna RP <http://www.mw.mil.pl/index.php?akcja=news&id=19960>].

Назви традицій сьогодні відіграють вагоме значення у суспільно-фаховому колективі польських моряків, є регулярно відтворюваними номінаціями, становлять окрему тематичну підгрупу. Проаналізовані найменування акумулюють універсальні знання і фаховий досвід, передаються у спадок наступним поколінням польських моряків. Перспективу подальшого дослідження вбачаємо у поглибленому зіставному вивченні назв морських звичаїв, ритуалів у польській мові на тлі інших слов'янських мов та їхньому подальшому лексикографічному описі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми: Підручник / О. О. Селіванова. — Полтава : Довкілля, 2008. — 712 с.
2. Bujak F. Kultury morskie i lądowe / F. Bujak. — Toruń : Wydawnictwo Instytutu Bałtyckiego, 1934. — 25 s. // Режим доступу : <http://pbc.gda.pl/dlibra/docm?etadate?id=379&from=pubindex&dirids=3&lp=1405>.
3. Brocki Z. Morze na oku. Historyjek z życia terminów morskich. Zbiorek drugi / Z. Brocki. — Gdynia : Wydawnictwo Morskie, 1964. — 227 s.
4. Kołodziejek E. Gwara środowiskowa marynarzy na tle subkultury marynarskiej / E. Kołodziejek. — Szczecin : Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, 1994. — Т. (CCXX) 146. — 140 s.
5. Maćkiewicz J. Czy istnieją językowe wyznaczniki kultury morskiej? / J. Maćkiewicz // *Język a kultura. Podstawowe pojęcia i problemy* / Red. J. Anusiewicz, J. Bartmiński. — Wrocław, 1991. — Т. 1. — S. 181–190.
6. Ożdżyński J. Morska wspólnota kulturowa w świetle faktów językowych: Morfologia zapożyczeń w polskim słownictwie flisackim i żeglarskim. Prace monograficzne. — Т. 105. — Kraków : Wydawnictwo WSP, 1989. — 376 s.
7. Piskozub A. Morze w dziejach cywilizacji / A. Piskozub. — Gdańsk : Pomorska Oficyna Wydawniczo-reklamowa, 1993. — 187 s.
8. Śląski K. Słowianie zachodni na Bałtyku w VII–XVIII w. / Red. E. Kochanowska / K. Śląski. — Gdańsk : Wydawnictwo Morskie, 1969. — 200 s.

СКОРОЧЕНІ НАЗВИ ДЖЕРЕЛ

- НТСУМ — Новий тлумачний словник української мови: у 4 т. / [уклад.: Василь Яременко, Оксана Сліпушко]. — К. : Аконт, 1998. — Т. 3–4.
- СІС — Словник іншомовних слів / За ред. О. С. Мельничука. — 2-е вид., випр. і доп. — К. : Гол. ред. УРЕ, 1985. — 966 с.
- MLM — Grajewski J., Wójcicki J. Mały leksykon morski. — Warszawa : Wydawnictwo Ministerstwa Obrony Narodowej, 1981. — 317 s.
- MSM — Furmaga L., Wójcicki J. Mały słownik morski. Wyd. I. / Red. E. Cimaszkiewicz. — Gdyna : Mitel International Ltd, 1993. — 266 s.
- Sobol — Słownik języka polskiego PWN / Oprac. E. Sobol. — Wyd. 2. — Warszawa : Wydawnictwo Naukowe PWN. — 2005. — 1304 s.